

(WEG)WIJS IN DE **DIGITALE WERELD**

Al van jongs af aan komen kinderen in aanraking met (digitale) media. Een tweejarige weet vaak al goed hoe hij van het ene YouTube-filmpje naar het andere moet swipen. Reden genoeg om als kinderopvang na te denken over hoe je wilt dat kinderen omgaan met media. Hoe je dat doet, vertelt mediaexpert Denise Bontje.

TEKST **WEIJA STEFFENS** FOTO **WILBERT VAN WOENSEL**

Digitale media zijn niet meer weg te denken uit ons leven. Ook jonge kinderen komen er – al vanaf hun geboorte – mee in contact. Eerst nog vaak passief. Baby's en dreumesen zien hun ouders bezig met hun smartphone, iPad of laptop. Wat papa of mama precies doet, daar hebben ze geen weet van, maar ze slaan wat ze waarnemen wel op. En voor je het weet scrollt en swiped zo'n kleintje van het ene spelletje naar het andere. Toch hebben veel kinderopvangorganisaties nog geen beleid als het gaat om media en media-opvoeding. Terwijl het best belangrijk is, zegt Denise Bontje. 'Vaak merk ik dat er bij kinderopvangorganisaties een bepaalde weerstand bestaat tegen scherm-pjes. Maar media gaan om meer dan het scherm.'

VERRIJKEND HULPMIDDEL

Volgens Denise hoort mediaopvoeding bij het opvoeden in deze tijd. 'Kinderen moeten leren hoe ze met (digitale) media kunnen omgaan en hoe ze de digitale en echte wereld op een juiste manier met elkaar kunnen combineren. In die media-opvoeding hebben pedagogisch medewerkers een belangrijke rol. Stap één is kaders bepalen en afspraken maken over de inzet van media en deze opnemen in het pedagogisch beleid. Als je als pedagogisch medewerker weet wat het beleid is op dit gebied, kun je het ook makkelijk verantwoorden naar ouders als je een activiteit doet waar een scherm aan te pas komt. En belangrijker, je bent zelf kritischer over je gebruik. Daardoor pas je digitale media veel bewuster toe bij activiteiten. Een scherm is vooral een (hulp)middel: het kan een activiteit versterken en de ontwikkeling van jonge kinderen verrijken.'

VERSCHILLENDE DENKBEELDEN

Denise raadt aan eerst in kaart te brengen hoe er binnen de organisatie gedacht wordt over (digitale) media. Wat vinden jij en je collega's belangrijk bij mediaopvoeding? Welke vragen stellen ouders? Hoe vind je het als pm'er zelf om actief aan mediaopvoeding te doen? 'Het is

essentieel dat je een visie kunt formuleren die zowel op de werkvloer als op bestuurlijk niveau wordt gedragen. Daarom is het goed met elkaar te praten over welke normen en waarden je kinderen wilt bijbrengen en of en op welke manier (digitale) media kunnen bijdragen aan hun ontwikkeling. Je zult zien dat iedereen zijn eigen mening heeft over digitale media. Ook per generatie zullen de denkbeelden verschillen. Het is goed om eerst met elkaar op een lijn te komen.'

NEXT LEVEL

Bij de inzet van digitale media is het vooral belangrijk dat je als pm'er de brug slaat naar de echte wereld, vindt Denise. Stel, je laat de kleuters een filmpje zien over Nijntje die bloemenzaadjes in haar tuintje plant, laat de kinderen dan ook *in real life* ervaren hoe het is om zaadjes in de grond te stoppen, met je vingers in de aarde te wroeten en te zien dat na een paar weken uit zo'n zaadje een bloem komt. En als je met bso-kinderen een DIY-video kijkt >

MEDIAOPVOEDING HOORT ERBIJ!

Kinderopvangorganisatie Dikkie & Dik uit Eindhoven en omgeving ontwikkelde samen met Bibliotheek Eindhoven het vierjarenplan Kind en Media, gericht op het bewust leren omgaan met digitale media.

Ontdekkend leren

'Wij vinden het belangrijk dat kinderen de kans krijgen zich op ieder vlak zo goed mogelijk te ontwikkelen. Een goede omgang met media hoort daar ook bij. Dit bereik je vooral door samen met kinderen digitale media te ontdekken en er samen over te praten', meent Anja Roijackers, beleids- en kwaliteitsmanager bij Dikkie & Dik. 'Je ontkomt er niet aan om met dit onderwerp aan de slag te gaan. Digitale media zijn een vast onderdeel in ons programma. Niet dat kinderen nu de hele dag digitaal bezig zijn, absoluut niet! We zetten het selectief, maar doelgericht in. In een jaarplanning hebben we maandelijks, wekelijkse en dagelijkse media-activiteiten uitgedacht die we onder meer laten aansluiten op VVE-thema's.'

Doelbewust inzetten

Digitale media is een aanvulling en verbreding van de wereld van kinderen, geeft Anja aan. 'Het is echt een verrijking, mits je het maar doelgericht en bewust inzet. Noodzakelijk is het gebruik niet, maar het is wel super leuk! Op de bso komen kinderen vaak zelf met initiatieven. Dan kijken ze op YouTube naar challenges of vlogs. Vervolgens dagen wij ze uit zelf een vlog te maken of een challenge te bedenken en uit te voeren. Daar zijn kinderen dan de hele middag mee bezig. Uiteraard stellen we grenzen aan het gebruik, de schermtijd en wat ze willen zien en doen. Die duidelijkheid vooraf, zorgt voor rust en afwisseling in de dag.'

Voor jong en oud

Ook op kinderdagverblijven worden digitale media aangeboden. Vanaf twee jaar, eerder niet. 'Dat is een bewuste keuze. Voor de allerkleinsten zijn knisperboekjes al uitdagend genoeg. Bij de peuters zetten we digitale media al breder in. We kunnen een dansje laten zien of een liedje laten horen en dit met z'n allen nadoen. Of we kijken een kort filmpje of doen een spelletje. Wat we ook doen, voorwaarde is dat het een aanvulling is op een activiteit of een thema. Dat werkt heel goed, bij jong en oud!'

CHECK THIS!

- > Mediasmarties.nl
- > Mediawijzer.net/van-media
wijzer-net/mediadiamant
- > Mediaopvoeding.nl
- > Kindmedia.nl
- > Bureaujeugdenmedia.nl

op YouTube, laat ze dan ook zelf aan de slag gaan. Laat ze slijm maken, een vlog opneemen of een filmpje maken. 'Eigenlijk moet je continu de koppeling maken tussen het scherm en de echte wereld. Lees voor, kijk samen een filmpje, speel een spelletje, luister muziek en ga aan de slag. Praat met de kinderen over wat ze hebben gezien, gehoord, gelezen of gespeeld en koppel er een activiteit aan. Zo kan een kind zelf ervaren hoe iets bijvoorbeeld ruikt, klinkt, proeft, voelt en/of beweegt. Of het kind

begrijpt hoe je iets kunt maken, en ervaart zelf hoe lastig of juist makkelijk dat is.'

BELEVINGSWERELD VAN KINDEREN

Verder is het een must dat een app, spelletje, prentenboek of filmpje aansluit bij de ontwikkelingsleeftijd en belevingswereld van het kind, tipt Denise. 'Pas dan kan een kind er veel van leren. Weet dus welke media geschikt zijn. Het is ook helpend kinderen goed te observeren. Kijk in welke fase ze zitten en waar hun interesse ligt en sluit daarbij aan.' Tot slot geeft Denise aan dat de balans tussen offline en online lezen, kijken, spelen en bewegen bewaakt moet worden. 'Het klinkt als een inkoppertje, maar – zeker voor oudere kinderen – is het belangrijk dat ze ook blijven rennen, fietsen, tekenen, bouwen en (bord)spelletjes doen en niet alleen maar met hun hoofd in de digitale wereld zijn.' <

TIPS VAN DENISE:

- Bepaal je visie en beleid, schaf goede materialen aan en zorg dat je op de hoogte bent van digitale ontwikkelingen.
- Volg regelmatig trainingen en focus daarbij vooral op de begeleiding van kinderen bij de inzet van media.
- Betrek ouders: geef tips en adviezen in de nieuwsbrief of organiseer een interactieve ouderavond.
- Breng dagelijks balans aan tussen lezen, kijken, spelen en doen. Zowel met als zonder beeldscherm.
- De tipsheets van NJI Toolbox Mediaopvoeding staan boordevol adviezen per leeftijdscategorie. Download gratis via nji.nl/nl/kennis/dossier/mediaopvoeding.
- Zoek – net als Dikkie & Dik – de samenwerking met media-experts van de bibliotheek.

PUNTJE VAN PONT

Maximaal een uur

Ontwikkelingspsycholoog Steven Pont geeft elk nummer zijn visie bij een van de pedagogische artikelen in Kinderopvang.

In grote steden in Oost Azië is 90% van de twintigers inmiddels bijziend en in Europa gaan we richting de helft. Oorzaak: het veelvuldig schermgebruik op jonge leeftijd. Het probleem? Een deel daarvan wordt uiteindelijk blind. Dat zei hoogleraar oogheelkunde Caroline Klaver een half jaar geleden naar aanleiding van haar onderzoek in de NRC. Ze heeft het over 'tienduizenden' nieuwe blinden in Nederland. Moet de kinderopvang hier iets mee? Het antwoord is een volmondig JA. Allereerst: kinderen onder de vijf jaar moeten niet langer dan een uur per dag achter een scherm zitten (en onder de anderhalf a twee jaar al hele-

maal niet). Dat stelt de World Health Organisation, de medische tak van de Verenigde Naties. Dus als je op het kinderdagverblijf kinderen een half uur op een tablet zet, zou dat half uur moeten worden afgetrokken van de schermtijd thuis.

Ik snap ook wel dat de schermen niet meer weg te denken zijn en dat is ook helemaal niet erg. Maar we moeten kinderen er mee om leren gaan, net als bijvoorbeeld met snoep en later met seks en drank. Ook dingen die tegen die tijd niet weg te denken zijn uit het leven van onze kinderen en daarmee onderdeel zijn van onze pedagogiek. Net zoals nu dus hun schermgebruik. Dit is

namelijk de tijd dat hun ogen zich het sterkst ontwikkelen. Mediawijsheid geldt dus niet alleen voor de kinderen, maar ook voor de pm'er en de ouders. Want stel je voor: je komt ooit een inmiddels volwassen kind tegen op de markt, met een blindengleidehond. Een kind dat jij ooit onder je hoede had. En zij vraagt dan aan jou of jij, toen zij jong was, wist wat de gevaren waren voor het gezichtsvermogen als je al op zo'n jonge leeftijd veelvuldig naar een scherm zat te kijken. En dat jij dan moet zeggen dat je daar inderdaad van op de hoogte was, omdat het indertijd zelfs in je vakblad stond...